

POSTANOWIENIE

Dnia 17 września 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z odwołania B. L.
przeciwko Dyrektorowi Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw
Wewnętrznych i Administracji w Warszawie
o wysokość emerytury policyjnej i policyjnej renty inwalidzkiej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 17 września 2024 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie
z dnia 8 grudnia 2022 r., sygn. akt III AUa 913/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od ubezpieczonego na rzecz organu rentowego
kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł wraz z ustawowymi
odsetkami za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia
zobowiązanemu orzeczenia do dnia zapłaty tytułem zwrotu
kosztów postępowania kasacyjnego.**

Wyrokiem z 8 grudnia 2022 r., sygn. akt III AUa 913/21, Sąd Apelacyjny w
Krakowie w wyniku apelacji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego
Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w Warszawie zmienił wyrok Sądu
Okręgowego w Kielcach z 13 kwietnia 2021 r., sygn. akt V U 2063/20 w ten sposób,
że oddalił odwołanie B. L. od decyzji organu rentowego z 2 lipca 2017 r.

Wyrokiem z 13 kwietnia 2021 r., sygn. akt V U 2063/20 Sąd Okręgowy w Kielcach zmienił zaskarżoną decyzję z 2 lipca 2017 r. ([...]) w ten sposób, że ustalił wysokość emerytury B. L. poczynając od 1 października 2017 r. z pominięciem art. 13b w związku z art. 15c ustawy z 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno- Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 288, ze zm.) oraz zmienił zaskarżoną decyzję z 2 lipca 2017 r. ([...]) w ten sposób, że ustalił wysokość renty inwalidzkiej B. L. poczynając od 1 października 2017 r. z pominięciem art. 22a ustawy z 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno- Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 288 ze zm.).

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wniósł organ rentowy, zarzucając mu naruszenie art. 328 § 2 k.p.c.; art. 233 § 1 k.p.c.; art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 252 k.p.c.; art. 390 k.p.c.; art. 13a ust. 5, art. 13b i art. 15c oraz art. 22a ustawy zaopatrzeniowej oraz § 14 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 7 grudnia 2018 r. w sprawie trybu postępowania i właściwości organu w zakresie zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Celno - Skarbowej oraz ich rodzin (Dz.U. z 2018 r., poz. 2373 z późn. zm.); art. 15c i art. 22a w zw. z art. 13a ust. 5 i art. 13b ustawy zaopatrzeniowej; art. 13b ustawy zaopatrzeniowej; art. 15c ust. 5 i art. 22a ust. 5 ustawy zaopatrzeniowej oraz art. 2 ustawy z 16 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego,

Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz.U. z 2016 r., poz. 2270).

Sąd Apelacyjny w wyniku apelacji zmienił zaskarżony wyrok.

Sąd drugiej instancji dodatkowo ustalił, że ubezpieczony w spornym okresie aktywnie działał na rzecz pozyskiwania nowych tajnych współpracowników, uzyskiwał dobre wyniki w operacyjnym rozpoznaniu i kontrolowaniu osób wchodzących w zakres zainteresowania grupy III SB. Odwołujący się organizował pracę operacyjną w ramach sprawy obiektowej o kryptonimie „O.” (uciekinierzy), zidentyfikował i zaewidencjonował wszystkie osoby, tzw. „uciekinierów” z województwa, jak też osoby odmawiające powrotu do kraju z zagranicy. W okresie służby prowadził tajnych współpracowników oraz opracowywał kolejnych kandydatów. Ubezpieczony został wydalony ze służby w związku z postawionymi mu zarzutami dot. wyłudzenia świadczenia pieniężnego oraz wykorzystywaniem stanowiska służbowego do celów prywatnych.

Te dodatkowe ustalenia, zdaniem Sądu Apelacyjnego, prowadziły do wniosku, że Sąd pierwszej instancji nie dokonał prawidłowej analizy dostępnych dowodów i nie wyciągnął wszystkich nasuwających się z tej analizy wniosków. W rezultacie powyższego na aprobatę nie zasługiwały oceny i wywody prawne zawarte w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku w odniesieniu do tak ustalonego stanu faktycznego.

W ocenie Sądu odwoławczego, Sąd Okręgowy nie przeprowadził wyczerpującego postępowania dowodowego ukierunkowanego na ustalenie okoliczności istotnych z perspektywy rozstrzygnięcia spornego zagadnienia zważywszy na dodatkowe ustalenia dokonane przez Sąd odwoławczy. Dopiero tak uzupełniony stan faktyczny dał podstawę do oceny przebiegu służby ubezpieczonego z punktu widzenia ustawy zmieniającej i tym samym zaskarżonych decyzji.

W rozpoznawanej sprawie organ emerytalno-rentowy przedłożył informację Instytutu Pamięci Narodowej, jak też akta osobowe ubezpieczonego, z których wyłaniały się faktyczne zadania i czynności wykonywane przez ubezpieczonego w czasie służby w spornym okresie.

Sąd drugiej instancji podkreślił, że Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały składu 7 sędziów z 16 września 2020 r., III UZP 1/20 (OSNP 2021 nr 3, poz. 28) wskazał, że istotne znaczenie dla interpretacji służby na rzecz totalitarnego państwa ma przede wszystkim rodzaj i zakres czynności wykonywanych w trakcie tej służby, a kryterium służby na rzecz totalitarnego państwa określone w art. 13 ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej powinno być oceniane na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka. To właśnie takie okoliczności powinny być przedmiotem dowodów, czego Sąd pierwszej instancji zaniechał, ograniczając ustalenia faktyczne do samych twierdzeń odwołującego się bez głębszej analizy dokumentów znajdujących się w aktach sprawy, którymi sąd ten dysponował, a których nie uwzględnił przy ustalaniu tej podstawy. Wprawdzie przywołana wyżej uchwała nie wiąże sądu orzekającego w tej sprawie w znaczeniu nadanym przez art. 390 § 2 k.p.c., nie ma jednak żadnych przeszkód normatywnych, aby wyrażony w niej pogląd nie został uwzględniony przy rozstrzyganiu spornego zagadnienia. Sąd Apelacyjny podzielił w całości stanowisko wyrażone przez Sąd Najwyższy zawarte w motywach tego rozstrzygnięcia. Aprobata zastosowania podanych argumentów w niniejszej sprawie oznacza, że w postępowaniu przed sądem należy wykazać, iż funkcjonariusz w swojej służbie w czasach PRL naruszył podstawowe prawa i wolności innych osób, zwłaszcza osób walczących o niepodległość, suwerenność i wolną Polskę, na zwalczaniu opozycji demokratycznej, związków zawodowych, stowarzyszeń, kościołów i związków wyznaniowych, łamaniu prawa do wolności słowa, zgromadzeń, gwałcenia prawa do życia, wolności, własności i bezpieczeństwa obywateli, łamanie praw człowieka i obywatela.

Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 24 lutego 2010 r.) badając konstytucyjność ustawy z 23 stycznia 2009 r. (tzw. pierwsza dezubekizacja), przyjął, że ingerencja w prawa do emerytur i rent byłych funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa PRL była dopuszczalna jako, że zostały one nabyte niegodziwie i nawet w sytuacji, gdy doszło do upływu znacznego czasu, to ingerencję tą uzasadniał ważny interes społeczny. Tym interesem było rozliczenie się z okresem, kiedy państwo pozbawione było demokratycznych struktur, a w szczególności z

funkcjonariuszami aparatu bezpieczeństwa okresu PRL, którzy zwalczali dążenia niepodległościowe obywateli.

Takie rozwiązania zresztą przewidywały i przewidują porządki prawne innych państw postsocjalistycznych. W orzeczeniu w sprawie Cichopek i in. (decyzja z 14 maja 2013 r., 15189/10) ETPC, przyznał, że ustawodawca krajowy ma prawo zlikwidować przywileje finansowe o charakterze politycznym, przyznane byłym funkcjonariuszom przez reżimy totalitarne. Może to uczynić pod warunkiem, że podjęte kroki nie są niewspółmierne. Szerokie rozważania na temat ochrony praw nabytych znalazły się także w wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 7 maja 2014 r. (K 43/12), w którym wskazano, że prawo do emerytury jest prawem podmiotowym, podlegającym takiej samej ochronie jak inne prawa konstytucyjne, przy czym jego treść jest współwyznaczana przez ustawę. Zdaniem Trybunału, aby ocenić dopuszczalność ograniczeń praw nabytych, należy rozważyć: czy podstawą wprowadzonych ograniczeń są inne normy, zasady lub wartości konstytucyjne, czy nie istnieje możliwość realizacji danej normy, zasady lub wartości konstytucyjnej bez naruszenia praw nabytych, czy wartościom konstytucyjnym, dla realizacji których prawodawca ogranicza prawa nabyte, można w danej, konkretnej sytuacji przyznać pierwszeństwo przed wartościami znajdującymi się u podstaw zasady ochrony praw nabytych, a także czy prawodawca podjął niezbędne działania mające na celu zapewnienie jednostce warunków do przystosowania się do nowej regulacji.

Również Europejski Trybunał Praw Człowieka w swoim orzecznictwie (wyrok z 14 czerwca 2016 r. w sprawie Philippou przeciwko Cyprowi, skarga nr 71148/10; decyzja z 4 lipca 2017 r. w sprawie Mockiene przeciwko Litwie, skarga nr 75916/13) wskazuje, że zmniejszenie lub zaprzestanie wypłaty świadczenia emerytalnego może stanowić ingerencję w poszanowanie własności w rozumieniu art. 1 Protokołu Nr 1. Ingerencja ta jest dopuszczalna, musi jednak być uzasadniona. Ingerencja ze strony organu władzy publicznej w poszanowanie mienia musi zatem być zgodna z prawem, musi także realizować cele, mieszczące się w granicach interesu publicznego (zob. także wyrok SO w Rzeszowie z: 22 października 2019 r., IV U 1559/19, wyrok SO w Suwałkach z 29 października 2019 r., III U 819/19 i wyrok SO w Łodzi z 16 kwietnia 2020 r., VIII U 3664/19).

Przenosząc powyższe rozważania na przedmiotową sprawę Sąd Apelacyjny uznał, że Sąd pierwszej instancji prawidłowo ustalił, iż ubezpieczony pełnił służbę w jednostkach wskazanych w informacji IPN. Odwołujący się, co zostało dodatkowo ustalone przez Sąd odwoławczy uczestniczył w czasie służby w inwigilacji i obserwacji obywateli państwa Polskiego. Podejmował czynności polegające na łamaniu praw człowieka prowadził tajnych współpracowników, pozyskiwał nowych tajnych współpracowników, rozpracowywał tzw. uciekinierów, podejmował czynności nakłaniające ich do powrotu do kraju. Oczywiście z akt osobowych nie wynika jakiego rodzaju czynności podejmowane były przez ubezpieczonego w odniesieniu do indywidualnych osób. Danych takich nie ma w jego aktach osobowych, które nie były zbiorem, w którym dokumentowało się sposób jego działania. Cel podejmowanych przez ubezpieczonego działań jednoznacznie wskazuje, że nie były to działania, które nie naruszałyby praw i wolności tych osób. Z dostępnych dokumentów wynika, że działania ubezpieczonego były zgodne z oczekiwaniami aparatu politycznego państwa totalitarnego. Wyrazem tej aprobaty były wnioski personalne, oceny przebiegu służby, w których wysoko ceniono wkład ubezpieczonego w realizację celów służby bezpieczeństwa.

Jak wskazano wyżej okoliczności sprawy pozwalają stawiać odwołującemu się zarzut, iż w spornym okresie wykonywał czynności związane z funkcjami represyjnymi państwa totalitarnego, a w konsekwencji na obniżenie jego emerytury policyjnej.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżył skargą kasacyjną odwołujący się w całości.

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oparto na podstawie przyjęcia skargi do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 (oczywista zasadność skargi kasacyjnej) k.p.c.

Strona skarżąca wskazała, że niniejsza skarga zasługuje na przyjęcie do rozpoznania, ponieważ uchybienia, jakich dopuścił się Sąd drugiej instancji, miały charakter kwalifikowany. Zaskarżone rozstrzygnięcie w sposób oczywisty narusza przepisy postępowania w stopniu mającym wpływ na treść orzeczenia. Bez głębszej analizy uzasadnienia zaskarżonego wyroku można stwierdzić, że Sąd Apelacyjny dopuścił się naruszenia przepisów o charakterze elementarnym, które

nie wymagają pogłębionej wykładni prawa, tj. art. 233 § 1 k.p.c., art. 382 k.p.c., art. 387 § 2¹ pkt 1 k.p.c. w zw. z art. 327¹ § 1 pkt 1, art. 327¹ § 1 pkt 2 w zw. z art. 387 § 2¹ k.p.c.

Pełnomocnik odwołującego się wskazał, że jest mu znane stanowisko judykatury i doktryny, z którego wynika, że co do zasady zarzut naruszenia przepisu art. 233 § 1 k.p.c. nie może stanowić podstawy kasacyjnej. Jednakże w niniejszej sprawie doszło do ewidentnego i kwalifikowanego naruszenia wyżej wymienionego przepisu przez Sąd drugiej instancji, które polegało na ocenie dowodu w postaci akt osobowych skarżącego z naruszeniem zasad logicznego rozumowania.

Postępowanie, w którym zapadło zaskarżone orzeczenie wymagało od Sądu drugiej instancji zbadania całego okresu służby skarżącego i podejmowanych przez niego czynności. Sąd drugiej instancji był zobligowany do odtworzenia służby skarżącego na podstawie pełnej analizy akt osobowych skarżącego oraz pozostałych dowodów przeprowadzonych przez sądy obu instancji. Odtworzenie służby nie powinno polegać wyłącznie na wskazaniu w jakich jednostkach służył skarżący, nazw operacji, w których brał udział skarżący, czy ilości tajnych współpracowników, z którymi współpracował. W tego rodzaju sprawach niezbędne jest ustalenie przez sąd co najmniej: czym skarżący zajmował się w jednostkach, w których służył, na czym polegały operacje, w których brał udział skarżący i jaki był jego udział, na czym polegała współpraca skarżącego z tajnymi współpracownikami. Dopiero takie odtworzenie służby pozwoliłoby na dokonanie weryfikacji czynów skarżącego i ich ocenę pod kątem naruszenia praw i wolności człowieka zgodnie z uchwałą składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 16 września 2020 r., sygn. akt III UZP 1/20, na którą powołał się Sąd Apelacyjny. Wobec naruszeń, których dopuścił się sąd II instancji, należy stwierdzić, że aprobatą przez Sąd Apelacyjny ww. uchwały Sądu Najwyższego była pozorna.

Ponadto, w ocenie strony skarżącej, skarga kasacyjna jest oczywiście zasadna z uwagi na naruszenie przez Sąd drugiej instancji przepisu art. 387 § 2¹ pkt 1 k.p.c., z którego wprost wynikają elementy uzasadnienia wyroku Sądu drugiej instancji, w sytuacji gdy dokonuje on odmiennej oceny materiału dowodowego przeprowadzonego przez Sąd pierwszej instancji. Zaś Sąd drugiej instancji w

uzasadnieniu zaskarżonego wyroku w ogóle nie odniósł się do dowodu z przesłuchania strony przeprowadzonego przez Sąd pierwszej instancji, pomimo że był zobligowany do jego ponownej oceny i wskazania dlaczego odmówił mu wiarygodności. Co więcej rozstrzygnięcie Sądu drugiej instancji zapadło wyłącznie w oparciu część materiału dowodowego w postaci akt osobowych skarżącego z pominięciem pozostałych dowodów. Te naruszenia uniemożliwiają kasacyjną kontrolę orzeczenia. Naruszenia Sądu drugiej instancji dotyczą przepisów o charakterze elementarnym, które nie wymagają pogłębionej wykładni prawa.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o:

1. wydanie przez Sąd Najwyższy postanowienia o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej ubezpieczonego;
2. zasądzenie od ubezpieczonego (odwołującego się) na rzecz organu rentowego zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym w podwójnej wysokości stawki minimalnej (z uwagi na § 15 ust. 3 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych) - według norm przepisanych. Powyższy wniosek umotywowano nakładem pracy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna odwołującego się nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie (1) występuje istotne zagadnienie prawne, (2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, (3) zachodzi nieważność postępowania lub (4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że skarżący wykazał istnienie przesłanki przyjęcia skargi do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto, że przesłanka oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) spełniona jest wówczas, gdy zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100; z 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004 Nr 3, poz. 49). Musi być zatem oczywiste, że ma miejsce kwalifikowana postać naruszenia prawa, zauważalna *prima facie* przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, która przesądza o wadliwości zaskarżonego orzeczenia w stopniu nakazującym uwzględnienie skargi (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 24 lutego 2012 r., II CSK 225/11, niepubl.; z 23 listopada 2011 r., III PK 44/11, niepubl.). Powołanie się na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje przy tym skarżącego do przedstawienia wyводу prawnego, uzasadniającego jego pogląd, że skarga jest oczywiście uzasadniona, przy czym, o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274).

W niniejszej sprawie nie przedstawiono jakiegokolwiek argumentacji, która mogłaby uzasadniać uznanie, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Sąd drugiej instancji nie naruszył w sposób rażący przepisów prawa, zaś zastosowana przez ten Sąd wykładnia art. 15c ust. 3 i art. 13b ustawy zaopatrzeniowej była prawidłowa i wbrew twierdzeniom skargi kasacyjnej, uwzględniała realia i okoliczności rozpoznawanej sprawy.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że przyjmuje się, że w ujęciu „instytucjonalnym” sam fakt pełnienia służby w określonej jednostce może wypełniać kryterium „służby na rzecz totalitarnego państwa”, mimo braku po stronie odwołującego się indywidualnych działań bezpośrednio zmierzających do naruszania podstawowych praw i wolności człowieka (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 16 marca 2023 r. w sprawie II USKP 120/22 (OSNP 2023 nr 9, poz. 104). W wyroku tym podkreślono, że „naruszanie podstawowych praw i wolności człowieka” jest wypadkową działań „instytucjonalnych” oraz „indywidualnych”, wyjaśniając, że „totalitaryzm” jako cecha określonego państwa jest wypadkową indywidualnych działań łamiących podstawowe prawa i wolności, ale również realizuje się w „kooperatywnych działaniach” ludzi skupionych w instytucjach, których zadaniem jest ograniczanie praw i wolności obywateli. W rezultacie Sąd Najwyższy podkreślił, że w trakcie kwalifikacji dokonywanej na podstawie art. 13b ust. 1 w związku z art. 15c ust. 1 pkt 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy nie jest wystarczające podkreślenie, że odwołujący się osobiście nikomu nie szkodził i że nie prowadził sam działalności operacyjnej. Należy bowiem to ustalenie (niekwestionowane w sprawie) skonfrontować ze spojrzeniem „instytucjonalnym”, a więc z tym, czym zajmowała się dana jednostka.

Taki sam pogląd wyrażony został w wyrokach Sądu Najwyższego z 18 kwietnia 2023 r., I USKP 40/22 (OSNP 2023 nr 11, poz. 26) i z 17 maja 2023 r., I USKP 63/22 (LEX nr 3563400), w których stwierdzono, że istotne znaczenie ma zakres i przedmiot działalności formacji/instytucji (z uwzględnieniem jednostek wymienionych w art. 13b ust. 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy), który może *prima facie* potwierdzać, że były one bezpośrednio ukierunkowane na realizowanie charakterystycznych dla ustroju totalitarnego zadań i funkcji i takie zadania wykonywali wszyscy - bez wyjątku - funkcjonariusze służący w danej jednostce organizacyjnej, którzy stanowili jej strukturę, bez której niemożliwe byłoby wykonywanie przypisanych tej jednostce zadań. W wyroku w sprawie I USKP 40/22 wyjaśniono również, że przy dokonywaniu oceny prawnej służby z perspektywy art. 13b ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy bierze się pod uwagę przede wszystkim formację, w której pełniona była służba, a także zajmowane stanowisko czy stopień służbowy oraz przebieg służby.

Określenie formacji/institucji (z uwzględnieniem jednostek wymienionych w art. 13b ust. 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy) ma istotne znaczenie z uwagi na to, że zakres i przedmiot ich działalności może *prima facie* potwierdzać, że były one bezpośrednio ukierunkowane na realizowanie charakterystycznych dla ustroju totalitarnego zadań i funkcji i takie zadania wykonywali wszyscy - bez wyjątku - funkcjonariusze służący w danej jednostce organizacyjnej, stanowiący jej strukturę, bez której niemożliwe byłoby wykonywanie przypisanych tej jednostce zadań. Nawet brak po stronie odwołującego się indywidualnych działań bezpośrednio zmierzających do naruszania podstawowych praw i wolności człowieka, samoistnie nie wyklucza takiej kwalifikacji. Skoro art. 13b ust. 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy łączy służbę na rzecz totalitarnego państwa z samym podjęciem służby w instytucjach i formacjach w tym przepisie wymienionych, to istnieje domniemanie faktyczne (wynikające z informacji o przebiegu służby potwierdzającej służbę w tych jednostkach), że służba w nich była służbą na rzecz totalitarnego państwa. Domniemanie to może być obalone w procesie cywilnym. Nie jest jednak tak, że to na organie rentowym ciąży obowiązek udowodnienia (art. 6 k.c. w związku z art. 232 zdanie pierwsze k.p.c.), że dany funkcjonariusz uczestniczył w łamaniu praw człowieka i obywatela. W sytuacji, gdy potwierdzona zostaje służba w instytucjach i formacjach wymienionych w art. 13b ustawy z o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy, to ciężar dowodu przechodzi na ubezpieczonego (zob. też wyrok Sądu Najwyższego z 24 maja 2023 r., II USKP 40/23, LEX nr 3568174).

W niniejszej sprawie Sąd Apelacyjny prawidłowo dokonał oceny formacji i stanowiska zajmowanego przez odwołującego się, jak również dokonał oceny przebiegu jego służby. Nie ulega przy tym wątpliwości, że okoliczności te jednoznacznie świadczyły o pełnieniu przez odwołującego się służby „na rzecz totalitarnego państwa”. W tej sytuacji, to na odwołującym się ciążył ciężar dowodu, że mimo służby w określonej formacji, na istotnym stanowisku, jego indywidualne zachowania świadczyły o tym, że nie można jego służbie przypisać takiego charakteru.

W odniesieniu natomiast do zarzutu naruszenia art. 387 § 2¹ pkt 1 k.p.c. wskazać należy, że z przepisu tego nie wynika obowiązek dla Sądu drugiej instancji

odnoszenia się indywidualnie do każdego przeprowadzonego przed Sądem pierwszej instancji dowodem. Wystarczy, że z uzasadnienia zaskarżonego wyroku wynika, że Sąd drugiej instancji dokonał analizy i oceny całego zebranego w sprawie materiału dowodowego.

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów oparto na § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015 r., poz. 1804).

[SOP]

[ał]